

NIEWIELKI (102) ai

niewielki (99), **niewielgi** (3); niewielgi *CiekPotr*; niewielki : niewielgi *LibMal* (2:1), *Mącz* (4:1).
W pisowni łącznej (57), *w rozłącznej* (45).

Oba e jasne.

sg m N niewielki (25). ◊ *G* niewielkięgo (4); -ęgo (1), -(e)go (3). ◊ *A* niewielki (8). ◊ *I* niewielkim (3). ◊ *L* niewielkim (2). ◊ *f N* niewielką (25), niewielka (1), niewielk(a) (2); ~ (*attrib*) -ą (21); ~ (*praed*) -ą (4), -a (1); -ą *KwiatKsiąż*, *WujNT*, *CiekPotr*; -ą : -a *Leop* (1:1). ◊ *G* niewielki(e)j (2). ◊ *A* niewielką (8). ◊ *I* niewielką (2). ◊ *L* niewielki(e)j (1). ◊ *n N* niewielki(e) (2). ◊ *G* niewielki(e)go (1). ◊ *A* niewielki(e) (1). ◊ *I* niewielkim (2). ◊ *L* niewielkim (1). ◊ *pl N m pers* niewielcy (1). *m an* niewielki(e) (1) [*cum sb: cielce*]. *subst* niewielkié (6); -é (1), -(e) (5). ◊ *A m an* niewielkié (1) [*cum sb: karpie*]. *subst* niewielkié (3); -é (2), -(e) (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI w. s.v. wielki.

1. *Mały, nieduży (o wzroście, objętości, liczebności czegoś itp.); parvulus, pusillus Vulg; exiguus Calep* (53) : Nos profty nyeuyelky profto ydączy czo znak yeft italofzczy a roftropnofzczy *PatKaz III* 121; Ariftoteles piŕze/ aże po roku Cielcze klefnić/ bo iefth rychley/ tedy będą zalifzale á nie wielkie. *FalZioł IV* 13b, I 61d, 64c, V 51v; *GlabGad* N8, O; *LibMal* 1551/158v; *RejZwierz* 76v; *Mącz* 279c; *SienLek* 23; *GrzepGeom* B5; Kárpie obiéray nie wielkié á nie ftaré téz/ kthóryby nie był więtfzy półtory albo dwie piędzi. *Strum* O3v; *KochPhaen* 7, 19; podałem miedzy ludzie ſcrypt nie wielki o Obzárftwie y Opilftwie *WerGoſc* 204; ACz mu náturá wzroftem niečo vkrzywdziłá/ Ale go zás rozumem y cnotą vczciłá. Więć ſercá k temu dofyć w ták niewielkim cíele: Z chęćią ſyę rad pokuſi o nawiętŕzá ſmieie. *PudłFr* 36; Exiguus – Mały, niewielly [!]. *Calep* 389a; *GrochKal* 2; Ieft ziemiá ná wŕchod ſłóncá Indiá rzekáią/ Tám kędy Pigmeowie niewielcy mieŕzkáią. Ludzie ſá ná łokieć wzwyfz *KmitaSpit* A2; páni mátká że niewielga byłá, Widzifz oycze, zem y ia nie przeroſł obrzymá. *CiekPotr* 27, 3.

W połączeniu z dem. (11): CZąbr iefth ziołko nie wielkie/ liſtheczki ma drobniuchne *FalZioł I* 143a; SKowronek iefth Ptak mały/ na głowie ma czubek ale nie wielki *FalZioł IV* 23d; á z thego vczyn iakoby plaŕtryk nie wielki wálki *FalZioł V* 92v, I 61b; *LibMal* 1543/75, 1545/107v; Siłnac też Woł beftia/ á niewielki Wilczek *RejZwierz* 62v, 73; Memingien iefth miáſto [...] idzie przez nie rzeczká niewielka *BielKron* 286v; Poczyńże thám Stawki nie wielkie á nie głębokié. *Strum* O3v, O3.

W charakterystycznych połączeniach: niewielki(-a, -e) chłop (chłopek, chłopik) (3), ciało [= o czymś niewielkim wzroście], człowiek, czubek, karpie, korzeń, krosta, książki, łodka, matka, nos (2), nozdrze, plac, plastrzyk, płomień, potworka, rzeczka, skrypt, stawki (2), tarcza, wilczek, zajac, ziarnka, ziołko.

Wyrażenia: »huf(iec) niewielki« (2): Copiola, Huffiec nie wielgi/ Huffeczek. Máłe woysko. *Mącz* 64c; *HistHel* D.

»niewielka liczba« [*szyk 2:1*] (3): Boc téz i heretikow [...] niewielką liczbą była *MurzNT* 28v; Dobrego żywotá iefth liczbá (niewielka) dni: ále dobre imię zoftánie ná wieki [*Bonae vitae numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in aevum*]. *Leop Eccli* 41/16; *SarnUzn* G3v.

»niewielki poczet« (4): *LibLeg* 11/85v; Tám was nie wielki poczet/ á wždy rozerwany/ Iedni z wolnością dżierzą/ drudzy záfię z pány. *Prot* C2v; *KochOdpr* D3; Miltiades Atheńŕki/ ſzeſćkroć ſto

tyśięcy / Ná polách Márátońfkich/ iefliże nie więcey/ Perfow nie wielkim pocżtem szczęśliwie poráził *KlonWor* 17.

»niewielki wiek« (1): Bo łthárość nie wielkiego wieku/ áni licżeniem lat policżona/ vćciwa iefł [senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata; Stárość bowiém pocżciwa iefł niedługowieczna/ áni liczbą lat poráchowána *WujBib*] *Leop Sap* 4/8.

»niewielkie wojsko« (2): Krol Węgierki [...] przeciwo nieprzyacielowi iechał z niewielkim woyskiem *BielKron* 259; *RejZwierc* 163.

»wzrost niewielki, wzrostu niewielkiego; urodą [= *wzrostem*] niewielki« (1:1:1): bo był wzrośtu niewielkiego [quia statura pusillus erat], *Leop Luc* 19/3; A iż był vrodą nie wielki/ [...] wftąpił ná drzewo [...] á z dáleká łie dziwował á przypátrował onemu dziwnemu człowieczeńśtwu Páná náłzego. *RejPos* 347v; *PaprPan* O4.

[Szereg:»niemały, niewielki« = *średniej wielkości*: Jest przy tej wsi folwar[k] i dworzec niemały, niewielki *LustrMaz* I 115.]

W przen (1) : Właśnie iák pode Tłzczowem Niemcom też czynili/ Gdy ich niewielką ręką Polacy pobili. *KmitaSpit* C2v.

a. *Młody, niewiele lat mający* (4) : więc tu iufz wśfyłcy łynowie twoi? Odpowiedział łfái: Iefłczeć iefł ieden niewielki/ á páłie owce [*reliquus est parvulus et pascit oves*]. *Leop 1.Reg* 16/11.

W połączeniu z dem. (3): *LibMal* 1551/165v; DAwidek był niewielki/ z oną łwoią procą/ Gdy Obrzymá poráził/ z iego łrogą mocą. *RejZwierz* 69; *ReszHoz* 129.

Wyrażenie: »chłopię niewielkie« (1): Myal thełz then łanufz chłopyą nyewyelkye *LibMal* 1551/165v.

2. *Mały, nieznaczny (o wartości lub natężeniu czegoś); non magnus PolAnt, Vulg; non grandis Vulg; modicus Mącz* (43) : *MiechGlab ktv*, *2v; *WróbŻółtGlab* A3v; A on tesz nam ma dawacz łtego niektorj datek do łkarbu náłzego niewielky *LibLeg* 10/147v; Dar poprawdzye niewielki: lecz ia o to prośzę/ Chuć moię więcey vważ/ nie to/ co przynofzę. *KochZuz ktv*; W Egipcie byli Krolá łtanu niewielkiego/ Obráli/ gdyż mu łzczęście ták przyniołło iego. *RejZwierz* 4; á zaś ich wyłtępki/ gdyż niewielkiego zawołania łą łatwie mogą być zakrite. *KwiatKsiąż* G2v; á tak ta dobroć wnich choć niewielka bywa a wśzakołz łię iálną y znamienitą łtawa. *KwiatKsiąż* G2v; *WujJud* 72; To też iefł zdrádzánie praw/ iefłliby kto tylko łtáianie roli/ ábo iáką niewielką máiętnołtkę [*possessiunculam*] kupił w ktorem powiećie/ áby ták vrzędu dołtał. *ModrzBaz* 74v, 120; *ActReg* 63; *GostGosp* 42.

W przeciwstawieniu: »niewielki ... wielki« (1): á zwyciężywłzy iednego/ nam nie wielka łławá; lecz od iednego nam wśzytkim zwyciężonym zołtác/ wielka iefł łromotá. *SkarŻyw* 274.

W charakterystycznych połączeniach: niewielki(-a) dar (4), datek, majątnostka, moc, pocżciwość, potrzeba, stan.

Wyrażenia: »niewielka febra« (1): A przeto thym ktorzy niewielką febre mają iefł dobre to náłienie ku pożywaniu *FalZioł* I 76a.

»niewielki koszt« (1): Skrzynię ták małz dáć robić wśzák nie wielki kołzt á rzecz pożyteczna. *Strum* 14v.

»niewielki kwaszek [w czym]« = *coś mało kwaśne* (1): Wziąć iabłek czoby w nich był niewielki kwafek *FalZioł* 1 154b.

»niewielka odmiana, różnica, rozność« [szyk 3:1] (2:1:1): iż przed potopem Káldeyfskim ięzykiem mowiono/ á Káldeyfski zgadza lie z Zydowfskim máiąc odmiánę niewielką. *BielKron* 5v; Inter se leviter dissident, Nie wielka roznicá yeft miedzi niemi *Mqcz* 190a; *GórnDworz* Kk; Czytaye 2. *Sám.* 22. A Pfal. 18 á doświadczyfz tego/ ábowiem chociafz nie wielka ieft odmiáná wobudwu/ [...]. Awždy v fáme⁸⁰ iedne⁸⁰ Nieświefskiego tłumáczá to naydziefz/ iż toż iedno fłowo ináczey v *Sámuelá* á ináczey w Pfallmie przełóżył *CzechRozm* 128v.

»niewielka pociecha« (1): Skąd niewielką počiechę bá y fławę mamy. *CzahTr* H2v.

»rozumu niewielkiego« (1): iřz zwielá vczonych Polákov/ rzadko ktory co piřze ku czytaniu pořpolité^{mu}/ á iá będąc człowiekiem i nauki i rozumu niewielkié⁸⁰/ nie tilko řię ważę piřzac/ ale teřz to cobych napiřáł/ dopuřczám [...] drukowac *MurzHist* A2.

»niewielka rzecz« (6): *Strum* I2; Nie wielka przeto (rzecz) iesli y fłudzy iego przetwárzaią fię/ iáko fłudzy řpráwiedliwóři [*Non magnum ergo si et ministri eius transformantur velut ministri iustitiae*] *BudNT* 2.*Cor* 11/15; *ActReg* 69; Iefli vważam v řiebie ná káždy dzień to/ com vczynił/ iefzczęc to nie wielka rzecř/ ktorą ćierpię *LatHar* 583; wřázkóř grořz nie wielka rzecz iest dáć do Appellátiiey *SarnStat* 1298; Y my nie wielką rzecz czynim/ iż mięřá y mleczná nie iemy/ mamy ryby y ine potráwy. *SkarKaz* 121a.

»niewielka sława« (1): *CzahTr* H2v cf »niewielka pociecha«.

»niewielkie słowa« = *słowa zwyczajne, na pozór proste, niewiele znaczące* (1): Nie wielkieć to fłowá co tu fłyřzyfz co im powiedziáł/ ále byř fie obaczył nacř fie řciągáią *RejPos* 85v.

»niewielka(-ie) suma, pieniádze« (3:1): *GroicPorz* dd3; *Modica pecunia*, Nie wielkie pieniádze, Máła řummá. *Mqcz* 228a; nie wielka mowię řumá grořz ábo puřtorá odłóżyć ná ochronienie nářze *GrabPospR* N4v, N4v.

»wiatr niewielki« (1): Wiáthr bywa nie wielki. *FalZioł* V 55v.

»niewielka wina, winność« (1:1): Nie wielká iefřcže winá [*Non grandis est culpa*] gdy kto co vkrádnie/ [...] Ale ktory cudzołóznikiem ieft/ [...] řtráći duřfę řwoię *Leop Prov* 6/30 [*przekład tego samego tekstu*] *PowodPr* 79.

»niewielki(-a) zysk, korzyřć« [szyk 1:1] (1:1): rownali teř lidzbá Oboygá/ korzyřć nie wielka to wiedzieć. *KochOdpr* B2v; iefřcžećby to był řobie nie wielki zyřk vmnożył s tego/ iżby był k řobie iedno iednegoř człowieká przycięgnął á náwroćił. *RejPos* 325.

α. *W funkcji rzeczownika:* »niewielka« = *niewielka rzecz* (2) : Nie wielka tedy [*Non est ergo magnum*] iefli teř fłudzy iego przemieniáią fię iákoby *byli* fługámi řpráwiedliwóři *WujNT* 2.*Cor* 11/15; *GrabPospR* M3.

a. *Nie wymagający wielkiego wysiłku* (1) : Chęc niewielkiey prace vydź/ Niechćiałem ořłowi vřzyć *BierEz* S3v.

b. *Krótki, niedługi (o czasie)* (1) : Iz vkařeřz gdzie czo leży Nie wielki czas temu zbieży Boć iednak řzkoda tey řtráty Iz tak darmo gniją řzaty *RejJóz* D7.

3. *Błahy, mało znaczący* (6) : *RejWiz* 14v; Morowe powietrze y głód przed dwiema ląty opowiedział: o szaránkách także/ iżz wiele ich przysć miało/ á iżz w ludzkim pożywieniu nie wielką łzkodę wczynić miály. *SkarŻyw* 30.

Wyrażenia: »niewielki pan« (1): Moim zdaniem/ powiedział tu pan Lupá/ niewielki by to pan był/ któryby wšytki poddáne miał cnotliwe *GórnDworz* li.

»niewielka rzecz« (2): a zaprzec się zbawiciela łwego i nauki iego za niewielką rzecz łobie pokładając *MurzHist* C3; Nie wielkać to rzecz iest/ wierzyć iż vmárł Pan Chrifus/ [...] ále Wiára Chrześcijánka iest Chrifusowe zmartwychwstanie. *KuczKat* 50.

»niewielkiej wagi« (1): Pusilla epistoła. Krótki listek. Methaphor. Niewielkiej wagi/ máło mogący. *Mącz* 332c.

Synonimy: 1. *mały, niski*; **a.** *młody, niedorosły, niedożrzały*; 2. *drobny, mały, nieznaczný*, **b.** *krotki, niedługi*; 3. *błahy*.

Cf **WIELKI**